

Nagyobb gázt a gázprogramnak!

A fűtés korszerűsítésének akadályai Budapest Belvárosában

Tiszta szívből örülhetünk neki, hogy 1968-tól mostanáig 390 belvárosi és újlipótvárosi házban tértek át a gázfűtésre. Képzelnék csak el, hányan élvezik újabban a korszerű fűtési mód áldásait, nem beszélve arról, hogy valamelyest a város levegője is tisztult, hiszen azok a kémények már nem ontják a ként, a kormot, a füstöt.

Csak hogy van egy kis baj. Ha elővesszük a fővárosi tanács 1968-ban keltezett rendeletét, abban azt találjuk: 1972 végéig 1432 IKV-kezelésben levő lakóépületben, 220 közintézményben és 68 társasházban, vagyis a Belváros egész területén s a XIII. kerület Duna-parti részén meg kell szüntetni a szén, a bricket és az egy százalékkal több ként tartalmazó folyékony tüzelőanyagok felhasználását, s biztosítani kell a korszerű tüzelőanyagokkal való fűtést. Ebből is látszik, a baj tulajdonképpen az, hogy a főváros a maga nemében páratlan levegőtisztasági programot alig 40 százalékra teljesítette határidőre.

Ismételjük: talán megelégedhetnénk ezzel az eredménnyel, ez is valami. Szót azért érdemel az ügy, mert véleményünk szerint 1972 végéig teljesíthető tervet fogadott el a fővárosi tanács, legalábbis úgy véljük, az akció több sikerrel is zárulhatott volna mostanra. Ez a meggyőződés alakult ki azután, hogy sorra látogattuk a fontos program végrehajtásáért felelős szervek vezetőit.

Nem mindenki hit a tervben

Az első dolog, amire felfigyelhettünk, hogy a tanács ingatlankezelési főigazgatóságán, a közmű- és építési főigazgatóságán ma sokan megvallják: nem is nagyon hittek abban, hogy az 1968-ban elfogadott tervet négy év alatt teljesíthetik. Négy évvel ez előtt el kellett határozni, hogy a város levegőjének tisztaságáért most már valamit tenni kell, az is kiderült, hogy a kritikus pont a Belváros, amelynek házaiból kiáramló füst nemcsak a város levegőjét szennyezi, de függőnyt is tart a Budapest levegőjét felfrissítő, északnyugati irányból érkező állandó széláramlat útjába. Am mégis pesszimizmusra adott okot, hogy a tanács viszonylag kevés összeget irányzott elő a nagy munkára, éppenséggel 200 millió forintot. Az ilyen jellegű munkákban járatos szakemberek tudták, ennyi pénzzel indulni lehet, de „megérkezni” soha. Különösen, ha még ezt az összeget sem használják fel a védett övezetben...

Nem tudjuk, hogy a borulató hangulat vajon mennyire befolyásolta a kezdeti munkálatokat, az azonban bizonyos, hogy a legtöbben hittek a terv realitásában, s így is dolgoztak. Ezt könnyen bebizonyíthatjuk azzal, hogy már nagyjából 1969 közepén rendelkezésre álltak a műszaki tervek, pedig alkotóik életükben először fogtak hozzá ilyen feladathoz.

Amikor kiderült, hogy a belvárosi házak kéményei a gázfűtés előtt alapos átalakításra szorulnak, a Fővárosi Vegyesipari Javító Vállalat a Városháza anyagi támogatásával külön kéményvakoló részleget állított fel, készen arra, hogy a legsürgősebben eleget tegyen a kerületi IKV-k rendelkezésének. A JAVSZER is külön kapacitást ajánlott fel a szerelési munkák gyors elvégzésére. Az is lényeges, hogy a közművesek határidőre biztosították a szükséges városi gázt a Belvárosnak, idejében megépült a Duna-parti földgázvezeték is a leágazásokkal.

A kivitelezői kapacitás, a gáz tehát ott kopogtatott a Belváros ajtajában. Az V. kerületben 1970-ben mégis mindössze 3 központi kazánt állítottak át gázra, és csak 28 egyedi fűtéses lakóépületben oldották meg a gázfűtést. Nem sokat javult a helyzet 1971-ben sem. Nyolc központi fűtéses lakóépület és az előző évinél keve-

sebb egyedi fűtéses lakóépület tért át a korszerűbb fűtési módra.

Érvek, számítások

Az eredetileg előirányzott 200 millió forint persze nem volt Dárius kincse, de valahogy úgy alakult, hogy az V. kerületi IKV nem is akart vagy nem is kapott sok pénzt. 1970-ben és 1971-ben a leginkább érintett V. kerületi IKV mindössze 65 milliót használt fel fűtéskorszerűsítésre, s ezért nem csoda, hogy a Fővárosi Vegyesipari Javító Vállalat kéményvakoló részlege munka nélkül maradt, a cég idén áprilisban választól elé került; vagy dolgozik valamit a kémények átalakításáért, vagy visszafizeti a fővárosi tanácstól kapott 1 millió forintos támogatást. Pestiesen szólva, a JAVSZER is ráfáztott lelkesedésére, külön kapacitása leköltésére egy fia rendelet sem kapott.

A terv tehát ott mondott csődöt, akikért ezt az egész programot meghirdették: a Belvárosban. Ráadásul 1970-től már több pénz áll rendelkezésre, hiszen megindult a negyedik ötéves terv, s az IKV-k költségvetését már úgy állapították meg, hogy több jusson a házak fűtésének korszerűsítésére.

De hát miért nem költöttek többet erre a célra? A kérdés érvek és magyarázatok láncolatát indította el. Azt mondják az ingatlankezelők, hogy tulajdonképpen a Belváros és az Újlipótváros fűtésének korszerűsítésére nem kaptak külön pénzt, az erre a célra fordítandó anyagi eszközöket a budapesti házak karbantartására, felújítására szánt összegből kellett elvonni. Ha többet költenek a gázfűtésre, ezzel az egész főváros érdekeit sértik. Az állítólagos érdekelletét igazolására ijesztő adatok hangzanak el. Budapesten 100 ezer négyzetméternyi aládúcolt földem alatt laknak emberek, ez a helyzet nem tartható sokáig. A metró építésével kapcsolatban az új állomások környékét is rendbe kell tenni. Budapesten 140 kilométer hosszúságú kéményt új belső vakolattal kell ellátni. Az ingatlankezelés tehát csak módjával áldozhat a levegőtisztasági programra. Egyébként is, a fűtéskorszerűsítés megdrágult, az eredeti elképzelés megvalósítása most már legalább egymilliárdba fog kerülni...

Bizonyára tisztességes érvek ezek, csakhogy valahol önmaguknak is ellentmondanak. Ugyanis valóban elképzelhető, hogy a fűtéskorszerűsítés anyagi kihatásai évről évre emelkednek, csak hát akkor miért kellett az elmúlt két esztendőben késlekedni munkálatokkal? Az is igaz, hogy a programmal nem kerülhetnek hátrányba más kerületek feljavításra szoruló házai, csak hát a védett övezetté nyilvánított szép, nagy terület is Budapest, itt a fűtési mód megváltoztatása az egész fővárost juttatja frissebb levegőhöz. Nem beszélve arról, hogy sok belvárosi kazán amúgy is cserére vagy számottevő átalakításra szorult, tehát a levegőtisztasági munkálatok egy része hagyományos IKV-feladat is volt egyben.

Nem tudjuk, mennyire pontos az a számítás, amely szerint az egész program egymilliárdba fog kerülni. De azt tudjuk, hogy a negyedik ötéves tervben 9 milliárdot fordíthatnak a lakóépületek rendbe hozására, pontosan kétszer annyit, amennyit a harmadik ötéves tervben fordítottak. Ehhez az összeghez képest a kivülálló számára is különös mértékletességnek tűnik az ingatlankezelési főigazgatóság elképzelése, hogy ezután évente csak 80 milliót áldoz a védett övezet fűtéskorszerűsítésére.

Most megtakarítás, később kár

De hagyjuk a milliókat, a számolás a szakemberek dolga. Az viszont bizonyos, hogy amit az

IKV-k esetleg megtakarítanak a szénhidrogén fűtés lassú elterjesztésén, azt ráfizetik a belvárosi utcák tisztítására szénkihordás idején, népgazdasági kár a szénhidrogén felhasználásának nagyobb mérvű elhalasztása, lévén, hogy a gázfűtés gazdaságosabb a hagyományosnál. Kár az is, amibe a tüzelőszállítás, a forgalomakadályozás még évekig kerül. Egy 1964-ben készült vizsgálat megállapította, hogy a levegőtisztaság érdekében 680 millió forint értékű kárt okoz a budapesti házak állagában, az eszközökben és berendezésekben.

Pontos felmérés nélkül is komoly következményeket gyaníthatunk az emberek egészségi állapotában. Megállapították, hogy amíg 1937 és 1954 között Budapesten mindössze négy smogos nap volt, 1955 és 1961 között már 31 alkalommal zárta el füstköd a fővárost a napfénytől. A szennyezett városi levegő csökkenti a napfényes napok számát, egészségi leromlást, betegségre való hajlamot is okoz.

Ma még nem mindegyik kár mutatható ki; abban is van valami, hogy a csökkent szennyezőanyag elterjedéséből származó népgazdasági haszon nem fut be az ingatlankezelési szervek pénzeszládjába. De az a népgazdaság, amely nem sajnál 9 milliárdot a fővárosi házak felújítására, csak elvárhatja, hogy a fűtéskorszerűsítésért felelős szervek kiemelt figyelemmel kezeljék a programot, és ezzel járuljanak hozzá a népgazdaság anyagi forrásainak gyarapodásához, a fővárosban az életkörülmények javításához. Elvárhat tehát egy olyan szemléletet, amely az emberek természetes környezetének védelméért gazdasági és emberi oldalról is egyaránt fontosnak tartja, legalábbis nem állítja szembe más feladatok elvégzésével.

Hát a levegőtisztaság?

Amikor Budapest levegővédelmi programját meghirdették, pontos számításokra alapozták az 1972-es határidőt. Még a döntés előtt jóval készültek ezek a számítások, s a fővárosi tanács sem találomra tűzte ki az időpontot. A számítások lényege persze az volt, hogy ezt a munkát csinálni fogják, a természetes nehézségeket legyőzik, az ingatlankezelési vállalatok nem hagyják, hogy a gázfűtés bevezetésére szánt eszközöket elaprózzák védetté nem nyilvánított területeken.

Sajnos hagyták. Mert ugyanígy még 1971-ben a Belvárosban 31 lakóépületben honosodott meg a gázfűtés, körülbelül 1000–1200 lakásban, addig egész Budapest területén több mint nyolcezer lakás jutott gázfűtéshez. S még egyvalamivel számoltak a terv kidolgozói, azzal tudniillik, hogy a fővárosi tanács majd kötelezi az ingatlankezelő vállalatokat a levegő védelmével kapcsolatos munkálatok időbeni, s ütemterv szerinti elvégzésére. Ezzel adós maradt a tanács, az V. kerületi ingatlankezelési vállalatot csupán a kerületi pártbizottság ösztökölte többször is a munkák megkezdésére, a nagyobb ütemre.

Ez azt is felveti, hogy Budapesten nincs szerv, amelynek megfelelő hatásköre volna a környezetvédelemben. Ha az egyéb szervek ezt a kérdést mellékesnek kezelik vagy így kezelhetik, mégiscsak használható azoknak a szakembereknek az ötlete, akik hatáskörrel felruházott testület bekapcsolását sürgetik a levegőtisztasági program végrehajtásába, vagy nagyobb fokú társadalmi ellenőrzést kérnek ezen a területen.

Meg kell oltalmazni a főváros levegőjét az emberi szervezetre káros mérgektől. Mert mégsem mondhatjuk a levegőnek, hogy védje meg magát, ha tudja.

Komornik Ferenc